

Op aanraden van de therapeut ging ik na een periode de confrontatie met de klas weer aan. Mijn opdracht: was er nog verbondenheid tussen hen en mij? Kon ik de kinderen nog graag zien? Kon ik ze nog warmte geven? Hoe reageerde ik bij hun aanrakingen?

Er zijn periodes dat ik het hele gebeuren rationeel kan benaderen, periodes dat emoties de overhand nemen. En dat is oké. Dan zoek ik innerlijke rust door naar muziek te luisteren en/of te spelen, in de tuin te zijn, in te zetel te kruipen ... Dan focus ik me op mijn ademhaling, probeer ik te aanvaarden wat ik voel en denk en probeer daarna weer stiltejes verder te gaan en de draad van alledag weer op te pikken, te genieten van het samenzijn met mensen die ik waardeer. Niet eenvoudig, maar het gaat steeds beter.

Geen onopgemerkte afwezigheid

Op school sprak de mama van Fran haar bezorgdheid uit en vroeg ze me of mijn afwezigheid met Fran te maken had. Oorspronkelijk wilde ik haar niet belasten met mijn verdriet maar onze gesprekken hebben me erg geholpen. Ik voelde me begrepen en gesteund. Aan de toiletten zei Anne, het vriendinnetje en klasgenootje van Fran, dat ze wel wist waarom ik zolang afwezig geweest was. We vertelden elkaar dat we nog veel verdriet om Fran hadden en dat we nog veel aan haar dachten. Anne zei me dat zij het nachtlampje van Fran nu op haar kamer had staan. Een mooi gebaar van Frans ouders vond ik. Vanaf die dag kwam Anne me elke dag knuffelen. Wij begrepen elkaar.

Foto's in de klas

In de onthaalhoek hing een foto van Fran en een foto van het schilderij van de regenboog dat Pieters klasgenootjes vorig jaar voor hem maakten. Dat was deels omdat ik het nodig had maar ook om hem te tonen dat ik ook nog aan Fran dacht en dat er ruimte was om over haar te praten. Toen ik mijn draai in de klas weer gevonden had, kon ik er ook weer beter zijn voor hem. Ik maakte steeds tijd om naar zijn bedenkingen en

herinneringen over zijn zusje te luisteren. We hadden geregeld korte gesprekjes over haar. Op een dag wilde Pieter nog foto's van Fran meebrengen naar de klas. Geen enkel probleem voor zijn ouders en voor mij, maar toen hij de foto's bijhad, wilde hij ze niet uit zijn heen - en weer mapje halen en wilde hij ze ook niet in de klas tonen. Na wat zoekwerk bleek hij angst te hebben dat hij de foto's niet meer mee naar huis kon nemen of dat we ze zouden kunnen kwijtraken. Ik bood aan om enkele foto's die ik nog had in de boekenhoek op te hangen. Ik maakte de afspraak dat hij altijd naar de foto's kon gaan kijken en dat hij het eerst zou vragen wanneer we een klassikale activiteit hadden. Als het even niet paste, wachtte hij en ging dan even later bij de foto's zitten. Tijdens het werken en spelen in de klasloeken, zag ik hem ook geregeld in de boekenhoek naar de foto's kijken. Soms praatten we dan, soms zaten we gewoon samen, soms vertelde hij iets aan een klasgenootje. Ik vond het fijn te zien dat kleuters op een rustige, respectvolle manier met elkaar over hun gevoelens konden spreken.

Praten over verlies

Soms vroeg Pieter om het kaarsje in de onthaalhoek aan te steken voor Fran. Af en toe vertelde hij er dan wat bij: een herinnering, een bedenking. Alles mocht - niets moest. Af en toe was het gewoon een moment van stilte. Pieter gaf zelf aan wanneer hij erover wilde praten. In het begin riep hij wel eens boos: 'Ik ben wel verdrietig, hé!' Later kon hij gewoon rustig zeggen dat hij iets over Fran wou vertellen. Ook andere kleuters grepen zo'n moment aan om over één of ander verlies uit hun eigen leven te spreken. Nauwlettend keek ik dan naar Pieter. Ik wilde weten hoe hij op die verhalen reageerde. En als ik zag dat een uitspraak hem raakte, greep ik in. Ik probeerde dan zo correct mogelijk te reageren, de juiste informatie te geven en de verschillende

